

Из књиге ГУСЛАРСКЕ ПЈЕСМЕ Милана Р Додеровића,
издавач Енергопројект Београд 2008

ХАЈДУК СТАНКО

Гусле памте и гудало танко
Ко бијаше Алексићу Станко
Нека струна гласовито јечи
А ти пјевче не жали ријечи
Кажу нама ђе се он родио
И куда је дане проводио
Какве ли га наћераше муке
Те он оде гори у хајдуке
Оћу браћо касаћу вам јавно
Истина је да памтим одавно
И познајем село Црну бару
Равну Мачву и Србију стару
Знам Алексу Алексића старца
Родитеља Станка Црнобарца
Поштена је кућа Алексина
Одгајила племенита сина
Ђетињство је провео цијело
Чувајући стадо пребијело
Слуша своје родитеље драге
А бјеше се доватио снаге
Развио се као јаблан вिति
У младости у раном цвијету
Загледа се у цуру лијепу
Танка струка осредњега раста
Црне косе ока граораста
Чело јој је звијезда даница
А обрве морска пијавица
Бјела грла а румена лица
По имену ђевојка Јелица
А од рода небијаше лоша
Мезимица Севића Милоша
Баш по свему Станку одговара
Сва се њима дичи Црна Бара
Ал да видиш изненада врага
Та прилика сваком није драга
Јер у Станка комшија бијаше
Миранцић се Лазар зовијаше
Он бијаше Станковијех дана
Два најбоља у селу јарана
Заједно су од малена расли
Заједно су бјела стада пасли
Ал кад Станко Јелицу заручи
Зла несрећа Лазара замучи
Па се мучки бјеше наставио
Небили их како раставио
Он их пањка ни криве ни дужне
И још приче износаше ружне
А што круже наоколо приче
То се Станка уопште не тиче
Но и даље с цуром ашикује
Док му Лазар злу намјеру кује
На сабору једног светог дана
Виђе Лазар Станка свог јарана
И сакри се крај Зелених међа

Докле њему прође иза леђа
Те опали цеврдара танка
Њиме гађа Алексићу Станка
Но јуначка срећа прискочила
Жива га је ватра прескочила
Бог сачува Станка те непаде
А лазар се од њега препаде
И побјеже срамота га била
Преко поља кода доби крила
То некако мисли да забаши
Право бјежи у село субаша
Тај се ага зовијаше Крушка
Крвопија убила га ушка
На срцади мрку каву пије
А служе га хитре слуге двије
Кад му Лазар у сарај уиђе
Познати су па се незастиђе
Но се смерно поклонио њему
И каза му о јаду својему
Како су се замрсили конци
Рад чега се завадили момци
И зашто је својега јарана
Из бистрога гађо цеврдана
Све му Лазар по истини рече
Савјет тражи пред субашу клече
Кад је ага саслушо Лазара
Он овако њему проговара
Мој Лазаре моје чедо мило
Немој рећи да је тако било
То ти нико неће завијети
Пред људима ти ћеш се стијети
Ја сам ага сато паметујем
И овако тебе саветујем
У Ивана твога баба стара
Има доста на гомили пара
Ти подбаци двије кесе злата
До кућнијех Станковијех врата
Онда зови сеоске главаре
Кажу да је Станко укро паре
А ја имам добра сарадника
Маринковић именим Маринка
Он ће свему томе сведочити
Од Станка ће цура да се мане
Теби ћу је ја дати Лазаре
За све ово субаша се пита
А и ти си рода племенита
Колко оћеш теби ћу помоћи
А ти твоје чини ове ноћи.
Ово Лазар и једва дочека
Оде дому часа не почека
Те саломи на одаји врата
А узима стотину дуката
Своје паре подбаци кријући
На домаку Алексиној кући
Гласа даде преко Црне баре
И сеоске досива главаре
Ад ујутру јарко сунца сину
Пред честиту кућу Алексиној
Скупили се сеоски главари
Међу њима поп Милоје стари

А када их Алекса опази
Од чуда се старац пренерази
Јер незнаде за велике јаде
Но овако говорити стаде
Бог и Свечи браћо свама били
Што сте тако рано уранили
Те дворове поседосте моје
Какве су вас довеле невоље
Но кнез њему вако одговара
Ође има покрадених пара
Но донеси Лазарево злато
И теби је све добро познато
Шта је Станко ноћас урадио
И дукате туђе приграбио
Сад Алексу задесише јади
Од безумља незна шта да ради
Трољетна га грозница спопала
Ко да му се кућа ископала
Па завика испред своје куће
Шта ме јутрос нађе у свануће
Види Боже великијех јада
То мојему дому не припада
Кукавица нисам да се кунем
Умро нисам да у гробу трунем
Моје очи преварит ме неће
Ту ми бруку сад неко намеће
Смијем вадит жежену мазију
Ставит руке на свету јазију
Да то Станко учинијо није
Нити оће нит од мене смије
Уз ту причу и невољу љуту
Поп зажеже воштаницу жуту
И отвори Јеванђеље Свето
Маринко се над њим куне ето
Виђех Станка са ајата нова
Кад саломи врата Иванова
Својој кући поврати се вјешто
И онђе је закопаво нешто
Тад главари будак докопаше
И Дукате жуте ископаше
Сад нареди црнобарски кнеже
Да се танко наопако веже
Но наредба остаде јалова
Ко ће везат сивога сокола
Он подскочи родила га нана
Кано јелен од годину дана
У кућу је улетио соко
Танку пушку по средини скопо
Још јагаган исука јуначки
Па на кнеза полеће курјачки
Замало га посијећи шћаше
Но лекса стари недаваше
Кнеза сједом заклањаше главом
Станка куми са Божијом славом
Немој сине просипати крви
Иако су према тебе криви
Ако сине не послушаш мене
Немо ништа до среце камене
Њих ће сине Божја казна стићи
Наша правда на видик изићи

На то Станко оружје поврати
Старом оцу овако одврати
Они мене над књигом поповом
Називају рђом и лоповом
Бог да суди чекати немогу
Светићу се њима колко могу
Док ја почнем гором царовати
Све ћу даром својим даровати
То говори у оштром иједу
Па довати пушку на сриједу
Плећа даде бијеломе двору
Оде право у зелену гору
Виђе њега половина села
И његова заручница Јела
Лије јела сузе покријући
На прозоре у бабовој кући
Куне попа и сваког главара
А проклиње маша и Лазара
Кад се станко у гору одврже
Свуд гласови почеше да круже
Неком право а неком не годи
Ал и ту се црни ђаво роди
Јер Миранцић Иво са Лазаром
И са агом дервишином старом
Мир у Црној бари окварише
Међу собом људе завадише
Код Севића одоше на дворе
А за Станке не маре ни зборе
Ту их Милош угостио дивно
И најбоље донио им вино
Најзад ага вако проговара
Дај Милоше цуру за Лазара
Па ћеш имат пријатеља главна
Коме нема у Србији равна
Прими брате пријатељство милком
Да се неби нагађали силом
Сад ђевојку доведи за руку
Нека прими прстен и јабуку
А кад цура дође до оцака
Не погледа старога бабајка
Пред њих стаде али их недвори
Но српкиња поче да говори
Ја сам вама и прије казала
Немојте ми зборит за Лазара
Ја се нећу звати Лазарева
Да му круна припада царева
Јер је Лазар турку присталица
Српском роду тешка издајица
А види се на његову дјелу
Да је вјеру дао за вечеру
Запамтите на овом састанку
Ја се јесам обећала Станку
Погледа ми небацајте крива
Док је Станка у планини жива
Но идите оклен и дођосте
Да вам Станко недође у госте
Кад им тако откреса јелица
Њиова се запламћеше лица
Иван гледа потурицу стару
Потурица у очи Лазару

Неки зино неки стисно уста
Ко да су им скамењена пуста
Без ријечи стегоше опанке
Напуштише Севића оџаке
Да планове заједнички створе
Па у своме великоме јаду
На шарену сједоше серцаду
Запалише у луле дувана
Па почеше сбора и дивана
Каву пију а планове праве
да хајдука на сабљу домаме
субаша им говорио вако
Станка ћемо намамити лако
У моје ће допанути шаке
Кад поватам њихове јатаке
Па бијесно поскочило туре
Брекну ага на своје пандуре
Море слуге оружје пашите
Ајте пјешке коње не јашите
Алексу ми доведите старца
Жива ћу га дерати ко јарца...
Турадија намах оружана
Довела му Алексу весана
Силан ага скаче са серцаде
Па се старцу натресату стаде
Кажи псино кукала ти мајка
Ко твојега јатакује станка
Ако Станка не прокажеш твога
Пророка ми и турскога гроба
Очи ћу ти исвадити двије
А у њедра утурити смије
Исвућ језик саломити руке
Сву ти чељад ударит на муке
И дијете твоје из бешике
Ударићу на муке велике
Ово старца ражљутило јако
Па он аги говори овако
Крвопијо од српскога рода
И изроде од турског изрода
А што ражиш од старца Србина
Да ти изда рођенога сина
Ја хајдучке не познајем стазе
Нит јатаке кудије долазе
И да знадем то ти неби реко
Па да би ме на комаде сјеко
Тад субаша сам поведе роба
У тамницу срећу да опроба
Убаци га и затвори врата
Па га туче три бијела сата
А Алекса ни ријеч нерече
Само трпи и зубима креше
Тад Маринко у тамницу стиже
Алекси се примицаше ближе
Пред робом се везанијем зори
Па субаши овако говори
Иди аго и одмори руке
Маринкове нек опроба муке
Мало ћу се поиграти сњиме
И у моје и у твоје име
Оде ага на бијеле дворе

А Маринко остаде до зоре
Алекса га и псује и бручи
Па му вако говорити оде
Издајице дај ми ибрик воде
Да поквасим суво грло моје
Да охладим ране и убоје
Маринковић да видиш Маринка
Он донесе воде два ибрика
Изнемогла старца надражује
Алекса га проклиње и псује
Мјесто воде ударце му даде
Докле старац у несвијес паде
Тад на врата стави мандалове
Па изађе аги надворове
Сједи турчин с Мирацића Ивом
Један другог послужују вином
Ту Маринку начинише мјесто
И здравице подизаху често
Субаша се занио у мисли
Јади су га велики притисли
Па у јадy прогпвара ага
Браћо моја и дружино драга
Нема нама мира ни опстанка
Док хајдука ухватимо Станка
Да га жива на колац нанижем
А стреву му са огњем залижем
Баш у томе муабету њину
Сиви соко на вратима сину
Шару пушку носи изметнуту
О појасу посјеклицу љуту
У десници крвава анцара
Двадесет је посјекло стражара
А ниједан јаукнуо није
Крв се Станку низ десницу лије
Још са њиме два момчета млада
Тек их бјеше попанула брада
Из очи им сипа ватра жива
То су станку соколова крила
Сад да видиш великијех јада
Кад бануше гости изненада
Субаша се диже са срцаде
Од стра клону и наземљу паде
Иван шћаше прозор расковати
Но га Станко за перџин довати
Па му рече не ломи пенцере
А Маринко поче да се дере
Кад хајдука угледао Сранка
Од силног се уплашио страха
Везаше им руке наопако
Поћера их харамбаша Станко
Из тамнице баба ослободи
Њих везане у планину води
Кад стигоше гори у планину
Рече Станко аги господину
О турчине сад ћу те бријати
Више сунце неће те гријати
Нит ћеш више угледати неба
Доста ти је и воде и хлеба
Ође ти је мухамед и ћаба
Ајде плаћај муке мога баба

Па исука јагагана крива
Размаче га на комаде жива
Раствори га на четири стране
Да се црни гавранови хране
Када станко доврши субашу
Примаче се несретноме машу
Јадан Машо алексића моли
Да га пусти и живот поклони
Ал га Станко слушати нешћаше
Већ овако њему говораше
Знаш ли рђо шта си заслужио
Кад си мене правог оптужио
Криву клетву на крсту полагаеш
Да сам лопов пред људима кажеш
Мислио си погани несоју
Да ископаш мирну кућу моју
Зграби Маша руком за вилице
И стаде га тући немилице
Још му оде вако говорити
На грабу ћеш овом одморити
Па га попе на врхове граба
Да наплати муке свога баба
А полако притеже му замку
Куку томе ко дугова Станку
Ал је Станко срца жалостива
Нешће старог погубити Ива
Но његове руке одријеси
Превари се љуто погријеси
Како Иван дође на дворове
Он Лазара свога сина зове
Јаши сине на зеленку моме
Па га гони Шапцу бијеломе
Зови љуте јаничаре турке
Да потуку проклете хајдуке
И њихове попале домове
Да им чељад сву сагоре живу
И утрију сјеме у одиву
Хитро Лазар послуша Ивана
Па окрочи помамна зекана
Злијем путем оде наопако
Но шта чини харамбаша станко
У ланини са својом дружином
Сви се нашли бјеху за ужином
Док ево ти гласника из села
Јавља Станку шта му Иво спрема
Плану јунак кано ватра жива
Што не среди ко субашу Ива
Напунише пушке и кубуре
И кренуше гором низ гудуре
Кад звијезде небо попадаше
Црној Бари они допадаше
Сад друкчије ћурак Станко шије
За Ивана својега комшије
Грдно ли ће њему пристанути
Станко му се у кући упути
Ухвати га на оцаку жива
И савеза Миранцића Ива
Када виђе Иво шта се сплете
Писну одмах ко мало дијете
Куми Станка а Бога не штеди

Да му живот старачки поштеди
Ради Бога немој ме убити
Свој јуначки углед изгубити
А Станко му на то одговара
Чујн Иване кукавице стара
Ја те сбљом и нећу посјећи
Него живог на ватри испећи
Тад хајдуци огањ навалише
Иванову кућу запалише
Гори кућа пламти ватра жива
Стоји писка Миранцића Ива
Ту на људско заудари месо
Грозно бјеше ђаво би се стресо
Тад хајдуци из села пођоше
Близу воде Жураве дођоше
И бусије ухватише тврде
Одакле ће турке да нагрде
Кад наиђу каменитом стасом
С издајицом Миранцића Лазом
Станко бјеше на лијевом крилу
Окле спази јаничара силу
Како они јуре из далека
Међу њима Лазо на селенка
Своје коње силне и бијесне
Наћераше у кланце тијесне
Тад хајдуци пушке опалише
Јаничара тријес обалише
Остали се пометоше турци
А скочише из горе хајдуци
Коњи вриште јатагани звоне
Хајдуци их кољу и разгоне
За неколко страшнијех минута
Направи се касапница љута
Станко трже крвава ханцара
И поћера Миранцић Лазара
Виђе Лазо ће ће да погине
Па зеленку попусти диггине
И побјеже са дуга мегдана
Кукавица лица обрљана
Ће да бјежи јад га црни наша
Кад га гони Станко харамбаша
Доћера га до росне ливаде
Око ње су попадале кладе
Ту зеленку посрну и паде
А и Лазар виђе своје јаде
Кад му Станко за врат ногом стаде
Под оружјем савеза му руке
Куд ћеш више срамоте и бруке
Станко њему говорити оде
О Лазаре погани изроде
Да се небу у ублаке вијеш
И султану у њедрима кријеш
И тамо ти неби било спаса
Док се чује Станковога гласа
Сама те је правда донијела
Платићеш ми како ми је жеља
Сунце ће ти заћи усред дана
Узе Лазу танка цеврдана
Њиме уби својега јарана
Осјече му са рамена главу

Па је баци у зелену траву
Удари је ногом девет пута
Зареко се освета је љута
Оста Лазар да лисице рани
Оде Станко да србију брани
А весео у дружину дође
И са њима својој кући пође
У вечерње дојезди сатове
Од хајука направи сватове
Веселе се гости уважени
Са Јелицом Станко се ожени.